

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Reclasseren:

Grenzen stellen, krachten benutten

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Verleden en heden	4
2.1	Historisch perspectief	4
2.2	Huidige hoofdtaken	4
2.3	Maatschappelijke waarde	5
3	Waar te maken ambities	6
3.1	Kwalitatief emanciperen	6
3.2	Eenheid in verscheidenheid	7
3.3	Bevlogen vrijwilligers	8
3.4	In de bak aan de bak	9
3.5	De lokale verbinding	10
4	Ter afsluiting	11

1 Inleiding

De reclassering speelt een actieve rol in de advisering over straffen en de uitvoering ervan. Bij de overgang van vrijheidsbeneming naar vrijheidsbeperking en per slot van rekening bij deelname aan de vrije maatschappij. De gestage toename van de vraag naar de inzet van de reclassering vormt een aanleiding uw Kamer te informeren over de hierop uitgetekende route.¹ Evenals *vrijheidsbeneming* dient *vrijheidsbeperking* een dubbel doel: vergelding voor het strafbare feit en het verminderen van recidive.² Een absolute voorwaarde voor het voorkomen van herhaling is het uiteindelijk weer kunnen meedraaien in de samenleving. De reclassering levert een belangrijke bijdrage aan de verbinding tussen de maatschappij en een delinquent door begeleiding te bieden én te controleren.

De reclassering heeft een unieke positie. Vaak is de reclassering, in wisselende rollen, betrokken tijdens het hele strafrechtelijke traject: vanaf aanhouding als adviseur en vervolgens, tot en met het eind van een straf, als toezichthouder of als uitvoerder van een taakstraf. Dit maakt dat de reclassering bij uitstek goed zicht heeft op zowel risico's als interventies die kunnen worden ingezet om terugval in strafbaar gedrag te voorkomen. De toepassing van interventies die zijn toegesneden op de criminogene tekorten van een delinquent leidt tot minder recidive, zo blijkt uit onderzoek.³ De reclassering beheerst risico's en stimuleert delinquenten in gedragsverandering binnen een verplichtend kader van de straf.

Naast kansen brengt de positie van de reclassering uitdagingen met zich mee. Met ontwikkelingen zoals de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (Wet USB), de Wet straffen en beschermen (Wet SenB), de visie op gevangenisstraffen 'Recht doen, kansen bieden' en het bestuurlijk akkoord 'Kansen bieden voor re-integratie' wordt een steeds breder beroep gedaan op de reclassering.

Ook ligt een uitdaging in het zijn van zowel controleur als begeleider en adviseur en hebben voorstellen van uw Kamer gevolgen voor de reclassering. Als voorbeeld noem ik het onderzoek naar de mogelijkheden van een vervangende taakstraf als een delinquent een geldboete niet kan betalen.⁴ Hierdoor ontstaat spanning in de taakuitvoering. De uitbraak van COVID-19 maakt deze spanning extra zichtbaar. Voor het wegwerken van ontstane achterstanden wordt een buitengewoon beroep gedaan op de reclassering om bijvoorbeeld in een vroeg stadium te adviseren over een straf die passend is maar ook onder de nieuwe omstandigheden is uit te voeren. Dat vergt de komende tijd extra inzet.

Dit alles maakt dat het strak bewaken van grenzen in het reclasseringvak crucialer wordt en vraagt om een richtinggevende kijk op reclasseren, rekening houdend met het regeerakkoord. Hierin is een steviger rol voor de reclassering aangekondigd.

Het primaire doel blijft onveranderd: Nederland veiliger maken.

In verbinding met de samenleving pakt een krachtige reclassering problemen achter strafbaar gedrag aan door gerichte begeleiding en worden kansen benut voor een leven zonder criminaliteit. Tegelijkertijd beheerst de reclassering maatschappelijke risico's door zelfstandig met een scherp oog voor veiligheid te controleren. Zo beschermen we de samenleving, verkleinen we de kans op terugval in strafbaar gedrag en voorkomen we slachtoffers.

¹ Ter opvolging van de, gedurende het AO Gevangeniswezen/tbs d.d. 6 februari 2020, toegezegde visie (*Handelingen II 2019/20*, 24 587, wnr. 766). Betreft hier overigens de volwassenenreclassering.

² Kamerstuk 29 279, nr. 439

³ Zie B.S.J. Wartna, D.L. Alberda, & S. Verweij, *Wat werkt in Nederland en wat niet? Een meta-analyse van Nederlands recidiveonderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies*, Den Haag: WODC, Onderzoek en Beleid, 307. Zie ook van dezelfde auteurs: «Een meta-analyse van Nederlands recidiveonderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies», in: *Tijdschrift voor Criminologie* 2013 (55) 1.

⁴ Kamerstukken II 2019/20, 24 587, nr. 779

Daaruit volgen vijf omarmde en ter hand genomen ambities.

1. *Kwalitatief emanciperen*: de reclassering is beter geïntegreerd als dé uitvoerder van bevolen vrijheidsbeperking. Meer dan voorheen maakt de reclassering zelfstandig een afweging met een secuur oog voor veiligheid bij toezichten en taakstraffen, en adviseert hierover kraakhelder.

2. *Eenheid in verscheidenheid*: de specifieke kracht van de afzonderlijke reclasseringsorganisaties wordt meer benut. De verhouding tussen mijn ministerie en de drie erkende reclasseringsorganisaties wordt bestendigd op een wijze die meer in het teken staat van specifieke deskundigheid. Dat komt ten goede aan de effectiviteit van het reclasseringswerk.

3. *Bevlogen vrijwilligers*: de inzet van vrijwilligers bij het toezicht wordt de komende periode – geleidelijk – uitgebreid. Zij kunnen goede ondersteuning bieden, bij het creëren van een veilige omgeving om te werken aan re-integratie door bijvoorbeeld een sociaal isolement te doorbreken. Voor de waardevolle inzet van vrijwilligers komt meer aandacht en ruimte.

4. *In de bak aan de bak*: de reclassering krijgt een duidelijkere en betere positie binnen het gevangeniswezen. Waar re-integratie werkzaamheden van de reclassering voorheen aan het eind plaatsvonden, wordt de reclassering vanaf het begin betrokken. Dit bevordert een goed verloop van de detentie én nazorg. Zo investeren de reclassering en DJI, in samenwerking met gemeenten, in een veilige terugkeer in de samenleving.

5. *Lokale verbinding*: het reclasseringswerk wordt verrijkt door een goede lokale verbinding. De reclassering gaat, zonder overname van verantwoordelijkheid, nadrukkelijker een brugfunctie vervullen tussen enerzijds het strafrecht en anderzijds het sociale domein en de zorg. Onderzocht wordt hoe een brugfunctie die bijdraagt aan voorzetting van interventies het beste te combineren met de strafrechtelijke taak.

Hiervan uitgaand ga ik allereerst in op de totstandkoming van de solide bevonden basis in de vorm van de huidige wettelijke taken van de reclassering en zijn maatschappelijke waarde. Daarna sta ik stil bij de uitdagingen en ambities. Hier werk ik samen met de reclassering, DJI en het OM aan.⁵

⁵ Als bijlage is een toelichting op basis van artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet gevoegd. De bijlage is onderdeel van een experiment in het kader van de operatie 'Inzicht in Kwaliteit' om de vindbaarheid van vereiste toelichtingen te vergroten.

2 Verleden en heden

2.1 Historisch perspectief

Het reclasseringswerk is sinds de oprichting in 1823 van het particulier initiatief het 'Nederlandsch Genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen' diepgeworteld in de maatschappij en in toenemende mate onderdeel geworden van de strafrechtstoepassing. De invloed van de overheid is langzamerhand gegroeid. Het verstrekken van overheidssubsidies sinds 1905 en het vastleggen van de wettelijke taken in de Reclasseringsregeling in 1910 zijn voorbeelden van deze toenemende overheidsbemoeyenis. Vanaf de jaren '80 vond de overtuiging dat de reclassering herkenbaar deel moest uitmaken van de strafrechtspiegeling steeds meer grond. De reclassering werd meer en meer onderdeel van de 'justitieketen'. Vanuit een geschiedenis met een diversiteit aan reclasseringsorganisaties die opereerden vanuit uiteenlopende levensbeschouwelijke achtergronden, is sinds 2004 sprake van drie landelijke reclasseringsorganisaties: Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering (LJ&R). RN neemt als grootste organisatie ongeveer 90 procent van de taakstraffen voor zijn rekening. Daarnaast heeft RN een specifieke aanpak ontwikkeld voor huiselijk geweld, voor terrorismeverdachten en geradicaliseerde delinquenten en voor geharde criminelen. De SVG is geworteld in de zorg en bedient specifiek delinquenten met een verslaving, psychiatrische aandoening en/of laagbegaafdheid waaruit hun strafbare gedrag voortkomt.

De inzet van juiste interventies om deze groep delinquenten te bewegen tot een delictvrij bestaan vergt bijzondere deskundigheid en attitude. Daar komt nog bij dat de SVG een zo passend mogelijk vervolg van zorg organiseert na afloop van de straf. LJ&R helpt – gedreven vanuit zijn christelijke motivatie – mensen aan de onderkant van de samenleving die in aanraking komen met justitie. Hun manier van leven is vaak, gekenmerkt door onder meer dak- en thuisloosheid, onstabiel en risicovol. Er is regelmatig sprake van overlast en vreemding van hun omgeving. De drie reclasseringsorganisaties werken intensief samen. Dit uit zich bijvoorbeeld in gezamenlijk ontwikkelde risicotaxatie-instrumenten.

2.2 Huidige hoofdtaken

De opgebouwde specifieke deskundigheid van de drie erkende reclasseringsorganisaties (3RO) is van grote meerwaarde en het huidige systeem biedt een solide basis voor een effectieve uitvoering van reclasseringstaken. De hoofdtaken van de reclassering zijn advisering over verdachten of veroordeelden in verband met een strafbaar feit, toezicht houden in de vorm van controle en begeleiding bij de naleving van voorwaarden en de uitvoering van taakstraffen.⁶ De taakstraf behelst het verrichten van onbetaald werk ten dienste van de samenleving. Te denken valt aan arbeid in de spoelkeuken van een zorginstelling of bij de groenvoorziening van gemeenten en Staatsbosbeheer.

Advies

Toezicht

Taakstraf

⁶ Inclusief, daar waar nodig, indiceren voor en plaatsen in de forensische zorg.

Taakgestraften doen werkritme op en leren bovendien vaardigheden. Vaak gaat een taakstraf gepaard met voorwaarden waarop de reclassering ook toezicht houdt. Bij toezicht moet een delinquent zich houden aan voorwaarden en aanwijzingen van de reclassering. De toezichthouder controleert of regels worden nagekomen en biedt ondersteuning bij bijvoorbeeld huisvesting voor een leven zonder criminaliteit. De intensiteit hiervan is afhankelijk van het gedrag en de kans op herhaling. De hoofdtaken die de reclassering vervult in het strafrechtelijk sanctiebestel zijn wettelijk vastgelegd in de Reclasseringsregeling 1995.⁷

Daarin is ook bepaald dat reclasseringswerk uitsluitend wordt verricht door erkende reclasseringsinstellingen. De rechter, officier van justitie of DJI kan daarom alleen aan die instellingen reclasseringsopdrachten geven. Door de minister erkende instellingen voldoen aan de eisen van een Normenkader.⁸ Ook de komende jaren vormen deze hoofdtaken het vertrekpunt voor de werkzaamheden van de reclassering, waarmee ik vasthoud aan de subsidierelatie met de bestaande drie reclasseringsorganisaties.⁹

2.3 Maatschappelijke waarde

Het lectoraat 'waarde van reclasseren' van de hogeschool Saxion onderzoekt de maatschappelijke waarde van de reclassering. De eerste resultaten bevestigen dat inzet van de reclassering meer opbrengt dan het kost. Bovendien is gebleken dat delinquenten minder vaak opnieuw de fout ingaan na een taakstraf of toezicht, ten opzichte van een detentie.¹⁰ Met andere woorden: de reclassering heeft 'maatschappelijke meerwaarde'.¹¹ Dit zit onder andere in de verbinding die de reclassering maakt tussen delinquenten en de samenleving, zodat zij hieraan na hun straf zonder al te veel problemen kunnen deelnemen. Voor een goede re-integratie zijn naast de delinquent zelf ook andere justitiële en maatschappelijke organisaties aan zet, zoals zorginstellingen, gemeenten, onderwijsinstellingen en vrijwilligers. Dit werpt de vraag op hoe het reclasseringswerk zich verhoudt tot de taken van anderen die verantwoordelijk zijn voor re-integratie, waaronder DJI, de zorg en het sociaal domein. Hierop ga ik in paragraaf 3.4. en 3.5. in.

⁷ Zie artikel 8 Reclasseringsregeling 1995.

⁸ Normenkader ten behoeve van erkenning als reclasseringsorganisatie (versie april 2014).

⁹ Dit sluit aan bij onderzoek. In 2014 is een verkenning uitgevoerd naar het stelsel, waarbij ook alternatieven voor het huidige systeem in ogenschouw zijn genomen. In deze verkenning werd geconstateerd dat er geen (grote) urgentie bestond om het stelsel te veranderen.

¹⁰ Onderzoek van het WODC, getiteld: Recidive na een reclasseringscontact. Overzicht en analyse van de terugval van personen na beëindiging van een toezicht of een werkstraf in de periode 2002 - 2009 (<https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/actualisering-recidivemeting-reclassering-2010.aspx>) en recidivemonitor.

¹¹ Nemeth, 2020.

3 Waar te maken ambities

3.1 Kwalitatief emanciperen

Delinquenten moeten hun straf snel en volledig ondergaan. Voor optimaal zicht en grip op de uitvoering van straffen voorziet de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (Wet USB) sinds 1 januari 2020 in een meer centrale aansturing. De verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van straffen is per die datum verschoven van het OM naar de minister. Dit geldt ook voor de verantwoordelijkheid voor het feitelijk toezicht houden op de naleving van voorwaarden en de uitvoering van taakstraffen die ingegeven door de Wet USB namens mij is belegd bij de reclassering. De nieuwe verantwoordelijkheidsverdeling betekent voor de reclassering een verandering. Als magistraat gaat het OM zich meer richten op zijn kerntaken in de opsporing en vervolging. Om die reden krijgt de positie van de reclassering (inclusief het contact met het OM) bij het toezicht een andere vorm. Daardoor wordt het stevig bewaken van de grenzen in het reclasseringsvak nog crucialer. Meer dan voorheen beoordeelt de reclassering zelfstandig of er aanleiding bestaat een waarschuwing te geven of het OM te verzoeken een vervolgbeslissing te nemen, inhoudende een wijziging van voorwaarden, verblijf in een penitentiaire inrichting (PI) of verlenging van het toezicht.

Aan de hand van een aangescherpt kader voert de reclassering toezicht uit.¹² Dit kader helpt de reclassering door bijvoorbeeld voor te schrijven wanneer een verzoek aan het OM vereist is. Daarbinnen gebruikt de reclassering zijn professionele ruimte met oog voor veiligheid. Dit houdt in mijn optiek in dat een vertrouwensband altijd dienstbaar moet zijn aan bescherming van de samenleving. De delinquent moet direct en scherp worden aangesproken op ongewenst gedrag, waaraan snel en merkbaar gevolgen moeten worden verbonden. Dit komt ook tot uiting in kwaliteitseisen aan adviezen en onderbouwde verzoeken aan OM.

Acties:

- Verdere versterking van vaardigheden onder reclasseringspersoneel, om goed te kunnen (blijven) handelen naar de nieuwe spelregels, neergelegd in onder meer een aangescherpt kader en kwaliteitseisen.
- Periodieke evaluatie van enerzijds de nieuwe spelregels, en anderzijds het in overeenstemming hiermee handelen, voor het eerst in 2021.

¹² Het kader volgt uit het Besluit, de Ministerie regeling, en in het bijzonder de beleidsregel USB en beleidsregels van het OM.

3.2 Eenheid in verscheidenheid

Voor de diensten van de reclassering vervullen de rechter, het OM en DJI de rol van opdrachtgever. Mijn ministerie stuurt zowel op de kwaliteit van reclasseringsdiensten als op de financiële kaders. Met de Wet USB zijn de verantwoordelijkheden verschoven tussen opdrachtgever, opdrachtnemer en stelselverantwoordelijke. Om die relatie verder te professionaliseren en zeker te stellen dat de reclassering als opdrachtnemer binnen een veranderende maatschappelijke context aan de wensen van zijn opdrachtgevers voldoet, is van belang dat zij met elkaar overeenkomen hoe de reclassering zijn rol vormgeeft en zich ervan vergewissen dat de basis hiervoor op orde is. Dit vereist actieve opdrachtgevers en een assertieve opdrachtnemer. Daarom is in 2020 van start gegaan met een 'driehoek' van justitiële opdrachtgevers, opdrachtnemer en stelselverantwoordelijke.¹³ Hierin vindt voortdurend afstemming plaats over vraag en aanbod van reclasseringsdiensten (zowel in kwaliteit, kwantiteit als in effectiviteit). Waar nodig maak ik scherpe keuzes in de uitvoering van reclasseringstaken. Bij krapte gaan strafrechtelijke adviezen, toezichten en taakstraffen voor, ingegeven door de wettelijke plicht en een maatschappelijke verantwoordelijkheid daaraan snel en volledig uitvoering te geven.

Naast vragen over volumes beoordeelt de 'driehoek' ook nieuwe inzichten en ontwikkelingen, zoals de aanpak van de, door COVID-19 opgelopen, achterstanden. Wanneer innovatieve oplossingen ook voor de langere termijn behulpzaam kunnen zijn, wordt bezien of structurele inbedding mogelijk is. Verder zie ik mogelijkheden om de specifieke kracht van ieder van de drie reclasseringsorganisaties beter te benutten. Daarom spits ik de relatie meer toe op deskundigheid van de reclasseringsorganisaties. Zo doe ik meer recht aan de achtergrond en expertise van elke reclasseringsorganisatie en benut ik hun kracht gericht, om te werken aan een veilige re-integratie en vermindering van recidive.

Acties:

- Met reclassering, OM en DJI onderzoeken, in 2020 en 2021, hoe beter aan te sluiten bij de specifieke kracht en deskundigheid van de afzonderlijke reclasseringsorganisaties. Daarbij wordt eveneens de betekenis hiervan voor de budgettaire verdeling verkend.
- Uitvoeren van (wetenschappelijk) onderzoek, naar de mogelijkheid van een vervangende taakstraf als een geldboete niet kan worden betaald.

¹³ Met de reclassering als opdrachtnemer, DJI en het OM als opdrachtgevers en mijn ministerie als stelselverantwoordelijke en financier.

3.3 Bevlogen vrijwilligers

In het regeerakkoord is aangekondigd dat bij de tenuitvoerlegging van sancties meer aandacht en ruimte komt voor vrijwilligerswerk. In 2019 is onderzocht hoe de reclassering en vrijwilligers in de praktijk structureel kunnen samenwerken en elkaars werk kunnen versterken. Een vrijwilliger kan bijvoorbeeld ondersteunen bij praktische zaken en/of een luisterend oor bieden om sociaal isolement van een delinquent te doorbreken. Daarmee worden de condities voor effectief toezicht verbeterd. Ook heeft de reclassering positieve ervaring opgedaan met de inzet van ervaringsdeskundigen, onder andere bij verslaafden, en zijn verschillende onderzoeken verricht.¹⁴ Het resultaat maakt duidelijk dat reclasseren én het werken met vrijwilligers een vak apart is. De inzet van vrijwilligers kan het reclasseren niet vervangen, maar wel goed ondersteunen. Organisaties die ervaring hebben met het werven en trainen van vrijwilligers zullen hierin een belangrijke rol vervullen.¹⁵

Vanaf 2021 start ik met de structurele inzet van vrijwilligers in toezicht. Dit wordt de komende jaren geleidelijk uitgebreid. Ik ben ervan overtuigd dat de structurele inzet van vrijwilligers ten goede komt aan de effectiviteit van het reclasseringswerk.

Acties:

- Preciezer in kaart brengen van de kosten en baten van vrijwilligersinzet op basis van opgedane ervaring en onderzoek, in 2021.
- Geleidelijke uitbreiding van de – structurele – inzet van vrijwilligers bij reclasseringtoezicht, vanaf 2021.

¹⁴ Kamerbrief 1-7-2019

¹⁵ In Nederland bestaan veel landelijke en regionale vrijwilligersorganisaties, zoals Humanitas, Gevangenzorg Nederland en Exodus die al vrijwilligers werven en trainen voor forensische cliënten. Voor de inzet van vrijwilligers voor specifieke doelgroepen, zoals zedendelinquenten heeft de reclassering de afgelopen jaren zelf veel ervaring opgedaan door middel van de 'COSA-methodiek'.

3.4 In de bak aan de bak

Ook de intensievere samenwerking met DJI vindt zijn oorsprong in het regeerakkoord. Door fysieke aanwezigheid in alle 24 PI's is de positie van de reclassering verstevigd. De eerste stappen zijn al gezet. De Wet straffen en beschermen (Wet SenB) voorziet in uitbreiding van – specifieke – taken in het gevangeniswezen. De reclassering draagt bij aan het persoonlijk detentie- en re-integratieplan (D&R-plan) van een gedetineerde. Dit plan wordt binnen vier weken na binnenkomst in detentie opgesteld. Het vormt een leidraad voor de invulling van de detentie, de detentiefasering, het toestaan van deelname aan een penitentiair programma of de voorwaardelijke invrijheidstelling en de nazorg. Bovendien richt het D&R-plan zich op hoe wordt gewerkt aan het opbouwen van een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan na detentie. Er wordt naar vermogen een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van gedetineerden, maar zij krijgen voortaan ook meer begeleiding en ondersteuning. Naast gedragsverandering wordt samengewerkt aan grip op schulden, onderdak, werk, zorg en het krijgen van een legitimatiebewijs. Met de Wet SenB wordt het makkelijker om de hiervoor benodigde informatie te delen.

De reclassering deelt, waar nodig in de vorm van een advies, beschikbare informatie over – nieuwe – gedetineerden, voor een beter en actueel D&R-plan. Daarmee kan worden volstaan bij gedetineerden die bijvoorbeeld kort in de gevangenis vastzitten. Zo hebben vooral DJI en de gemeente een rol bij een detentie van korter dan vier weken. Voor andere – langer verblijvende – gedetineerden kan de reclassering ook een actieve rol spelen bij de uitvoering van een persoonlijk D&R-plan.

Kijkende naar de deskundigheid van DJI, reclassering en gemeenten kan de reclassering specialistische ondersteuning bieden, door het verzorgen van gedragstrainingen, het regelen van zorg of ter voorbereiding van het toezicht wanneer onder voorwaarden vrijheden worden verleend.

Ik ben ervan overtuigd dat (her)introduktie van de reclassering in het gevangeniswezen een waardevolle zet is. Door uitbreiding van de fysieke aanwezigheid van reclasseringswerkers in de PI's kunnen de kansen voor re-integratie eerder en scherper in beeld komen en kan daar gericht aan worden gewerkt. Dit wordt bevestigd door de ervaring tot dusver. Door hier verder mee te experimenteren en daar lessen uit te trekken, wordt het samenspel met DJI verfijnd, in aanloop naar de invoering van de Wet SenB.^{16, 17}

Acties:

- Ontwikkelen van een selectie-ondersteunend model in 2020 en 2021, om te bepalen welke inzet van de reclassering in detentie effectief is.
- Maken van samenwerkingsafspraken tussen DJI en reclassering op basis van lessen uit het verleden en nog af te ronden experimenten, die geheel in het teken staan van elkaar optimaal versterken, in 2021.

¹⁶ De inwerkingtreding van de Wet SenB is voorzien op 1 mei 2021.

¹⁷ In 2019 zijn acht experimenten gestart. Daarbij wordt gekeken op welke wijze de inzet van de reclassering in het gevangeniswezen (de meeste) meerwaarde heeft. In dit verband is ook aandacht voor de wijze van samenwerking tussen de casemanager, de reclassering en de gemeente. In 2021 moeten de experimenten zijn afgerond.

3.5 De lokale verbinding

Delinquenten kunnen ook zorg nodig hebben. Straf is voor hen vaak een korte onderbreking in een leven waarin zorg en andere hulp al langer een grote rol spelen. De reclassering streeft naar gedragsverandering bij de delinquent door ook de problemen achter het strafbare feit aan te pakken. Met interventies die zoveel mogelijk aansluiten op (zorg)activiteiten en dienstverlening van vóór en na een straf probeert de reclassering tegen te gaan dat de delinquent na afloop van zijn straf vervalt in strafbaar gedrag en in het beste geval ervoor te zorgen dat een bijdrage aan de samenleving kan worden geleverd. Het belang van de verbinding tussen de reclassering, het sociaal domein en de zorg wordt breed gedeeld en is onder meer verwoord in het bestuurlijk akkoord “Kansen bieden voor re-integratie”.

Vanuit zowel het sociaal domein als de opdrachtgevers wordt een beroep gedaan op de reclassering om zich te positioneren als de schakel tussen justitiële en maatschappelijke organisaties. Bovendien geven reclasseringswerkers aan dat zij rijkere adviezen geven en toezichten beter kunnen invullen als zij beschikken over een netwerk binnen het sociaal domein. Zij kunnen zo de delinquent beter ondersteunen om zich aan voorwaarden te houden.¹⁸ Aan de hand van experimenten wordt onderzocht hoe de reclassering een schakelrol zou kunnen vervullen en wat dit oplevert.¹⁹ De eerste resultaten worden eind 2021 verwacht. Ik vind het een veelbelovende ontwikkeling dat de reclassering in toenemende mate de verbindende schakel vormt tussen het OM, sociaal domein en de zorg, in die zin dat de huidige toezichts- en adviestaak effectiever worden ingevuld. Onder andere door informatie over de delinquent op te vragen die bij (de wijkteams van) een gemeente beschikbaar is en te betrekken in het reclasseringsadvies.

Maar ook door lokaal een duidelijke rol- en taakverdeling af te spreken waarbij de rol van de reclassering wordt begrensd door zijn strafrechtelijke taak. Actieve samenwerking met het sociaal domein en de zorg maakt dat toezicht gericht en efficiënter kan worden ingekleurd.

Zo wordt voorkomen dat een bestaand zorgtraject (onnodig) wordt onderbroken. In de handreiking bij het bestuurlijk akkoord “Kansen bieden voor re-integratie” is omschreven welke organisatie waarvoor aan de lat staat. Dit vormt het fundament voor samenwerking bij re-integratie van gedetineerden. De ontwikkelde ketenveldnorm speelt ook een rol, die tot doel heeft een warme overdacht naar het sociaal domein of de (beveiligde) zorg beter te realiseren.

Daarnaast doen gemeenten steeds vaker een beroep op de reclassering om problemen in wijken en buurten aan te kunnen pakken. Het staat de reclassering vrij hiermee aan de slag te gaan zolang een goede uitvoering van de wettelijke reclasseringstaak voorop staat en altijd voorrang krijgt. Het mag niet zo zijn dat geen gehoor kan worden gegeven aan behoeftes van justitiële opdrachtgevers, waarmee ik ook de reclassering in bescherming neem. Gemeenten kunnen dus een beroep doen op de reclassering, maar alleen onder – voorwaarde – voorwaarden en via een aparte geldstroom (de gemeente blijft financieel verantwoordelijk).

Acties:

- Nader definiëren brugfunctie (betekenis en bedoeling) van de reclassering met sociaal domein en de zorg; scherp krijgen welk werk aantoonbaar bijdraagt aan een betere uitvoering van de wettelijke reclasseringstaak.
- Continu borgen van te stellen randvoorwaarden bij een beroep van gemeenten op de expertise en inzet van de reclassering. Als uitgangspunt geldt: financiering door de gemeente in kwestie.

¹⁸ De reclassering helpt bijvoorbeeld de justitiabele de weg te vinden naar (gespecialiseerde) instanties binnen het sociaal domein en de zorg die hem of haar kunnen ondersteunen en informeert deze instanties tijdig over nog te realiseren basisvoorwaarden tegen het einde van de straf, zodat deze zich op tijd kunnen voorbereiden op de periode na afloop van het toezicht.

¹⁹ Zie onder andere <https://www.sanctieuitvoering.nl/projectenlab>.

4 Ter afsluiting

In Nederland zetten honderden reclasseringswerkers zich iedere dag in voor een veiligere maatschappij. Dit doen zij door te werken aan gedragsverandering en een zinvol bestaan, zodat voor delinquenten weer wat op het spel komt te staan, zij het roer omgooien en positief kunnen deelnemen aan de samenleving. Ondertussen worden risico's voor de veiligheid in de gaten gehouden. De toenemende vraag naar de inzet van de reclassering vind ik een positieve ontwikkeling, want hieruit spreekt gedeelde waardering voor en

vertrouwen in het werk van de reclasseringsorganisaties. Via de voorgestane ingeslagen weg wordt de unieke positie van de reclassering versterkt, het reclasseringswerk verrijkt en een stevig fundament gelegd voor de toekomst, voortbouwend op de Wet USB, visie op gevangenisstraffen, Wet SenB en het bestuurlijk akkoord. Een vooruitzicht waarin reclasseringswerk onverminderd van belang zal blijken voor veilige re-integratie.

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag

November 2020 | Publicatie-nr. 20405989